

שיעור מחנך בנושא

מעמד האישה ביהדות והדרת נשים ברחוב החרדי

מטרות

1. החניך יבין כי יחס מבזה ומשפיל לאישה הינו פירוש מסולף של היהדות.
2. החניך יכיר את המושג פונדמנטליזם ויזהה את ביטוייו בזרם החרדי.
3. התלמיד יכיר בחרדים כציבור מתוך החברה הישראלית אשר מעוניין לקיים אורחות חיים משלו, ויגבש עמדה ביחס לאופן הטיפול בקיצוניים שבתוכו.

זו לא הדת שלי

הרב חיים אמסלם. "אני ציוני, אני ספרדי, אני חרדי, אני שפוי - אני נגד גבוהות הלב"

מהלך השיעור:

חלק א' - מעמד האישה ביהדות

אמור/י: היחס לנשים בציבור החרדי עלה לאחרונה לדיון ציבורי, על רקע מספר מקרים קיצוניים שאירעו סביב מקומן של הנשים במרחב הציבורי. בשיעור זה ננסה להבין את העניין מפרספקטיבה רחבה יותר ולגבש את עמדתנו. חשוב לשים לב שהדיון התקשורתי-ציבורי בנושא הוא ברובו קיצוני ושטחי (מ-2 הצדדים) והמטרה שלנו בשיעור היא לא להיגרר לכך, אלא לאפשר שיחה פתוחה, כנה וקונסטרוקטיבית.

שאל/י לפתיחה:

לפי היכרותכם עם המקורות היהודיים - מה מקומה של האישה ביהדות? קבלי תשובות שונות שיציפו גישות שונות.

למורה

חשוב לקבל ובמידת הצורך להדגיש שיש תשובות שונות לשאלה זו, בין אם כזו המכבדת את מקומה של האישה ובין אם זו כזו השוללת את זכויותיה. בתקופת השופטים היו נשים שהנהיגו את עם ישראל והיו נשים שלחמו, במקומות אחרים אנו רואים ברכות ומנהיגים המבטאים את פחיתות ערכה של האישה. היהדות קיימת כ-3,000 שנה, הכתבים והמסורות השונות נוצרו בזמנים שונים ע"י אנשים שונים.

בחר/י תלמידים אשר ימחיזו הצגה היתולית קצרה המבוססת על אגדה חסידית - הבתולה מלודמיר

למורה

למרות שמצופה מכל אישה להתחנך, היא נשפטת לזכות בשערי שמיים, בגלל המעשים הטובים שעשתה - שהם הדבר החשוב.

הסבר/י עם התלמידים את ההצגה ופרשו אותה דיון:

- איזה תפקיד מיייעדים לה המלאכים?
- למה חוננים אותה בסוף?
- לפי מה נשפט אדם אל מול אלוהים? (לפי טיב האדם ומעשיו ולא ע"פ חוקים יבשים)

אמור/י ושאל/י: כאן מובלטים מעשיה של האישה ולא המין שלה או התפקיד אליו יועדה. אם היהדות אינה בהכרח מבטלת את מעמדה של האישה או מוזילה אותו, אז מדוע אנשים בוחרים לפרש אותו כך? (קבלי תשובות שונות והשאר/י את הדיון פתוח)

חלק ב' - פונדמנטליזם

שחק/י את משחק המילון: בחר/י 4 מתנדבים, תן לכל אחד כרטיסיה עם הגדרות למושג פונדמנטליזם, כאשר 3 הן שקריות ואחת היא אמיתית (ר' נספח מצורף). כל אחד צריך לשכנע את הכיתה שהגדרה שלו היא הנכונה. לאחר מכן ערוך/י הצבעה בכיתה מהי לדעתם ההגדרה הנכונה.

לאחר שהמשחק נגמר חשוף/י את ההגדרה המלאה:

פונדמנטליזם

השקפת עולם דתית שמרנית הטוענת לדבקות קיצונית בצורה הקדומה והבסיסית של עיקרי הדת.

הפונדמנטליסטים דבקים בקנאות במילה הכתובה בכתבי הקודש, הם רואים את הדרך שבה הם מבינים את

כתבי הקודש כאמת המוחלטת, ומוכנים להיאבק למענה. (מט"ח, מונחון בגיאוגרפיה)

דיון:

- למה לדעתכם אנשים פונים לדרך הזאת? (מעניקה משמעות למאמינים בה, תחושה שאתה "הולך עד הסוף" עם האמונה שלך)
- מה מסוכן ב"דבקות קיצונית במילה הכתובה"? (חוסר התמודדות עם שינויים במציאות, או עם פרשנויות שונות שקיימות, שלילת חופש המחשבה והבחירה מהאנשים עצמם)
- האם ניתן לנצל את אופן הפרשנות הזה כדי לשלוט על אחרים? (כמובן שכן, מכיוון שבכל קבוצה כזאת יש אדם או קבוצה אחת שהם ורק הם מוסמכים לפרש את כתבי הקודש)
- תנו דוגמאות לפונדמנטליזם? (בעולם – אנחנו מכירים את אירן, שזו מדינה שנשלטת ע"י קבוצת איסלאמיות קיצונית, כמו גם ארגון הטרור "אלקעידה")
- האם יכול להיות פונדמנטליזם גם ביהדות?

למורה

כשנתבקש הילל הזקן להגדיר את היהדות "על רגל אחת" הוא השיב "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך, והשאר – צא ולמד". כלומר – יש ללמוד את הכתבים והחוקים, אך העיקר הוא היחס החיובי בין אדם לחברו. כאשר המילה הכתובה היא הסמכות הבלעדית, אנו מבטלים את כוח שיפוטו הריבוני של האדם. כל אדם שכוונותיו טובות לא ידבוק בקנאות במילה הכתובה, שכן אם לפניו עומדת טובתו של האדם שמולו, הוא ישאיר בידי את הפרשנות והבחירה הערכית, ולא יכפה עליו סמכות חיצונית אחרת. שימוש מוקצן שכזה במילה הכתובה, הוא כלי יעיל להשליט שררה ולכפות בכוח את דעתך. אנו ראינו זאת היטב גם באירועים האחרונים של 'תג מחיר'.

חלק ג' - הדרת הנשים בציבור החרדי

ספרי/ להם בלשונך על האירועים האחרונים שעלו לכותרות: קווי המהדרין שבהם הנשים מצופות להתיישב במושבים האחוריים, הקריאות והשלטים ללכת ולא ללכת באזורים מסויימים, היחס המשפיל והאלימות המופעלת כלפי נשים על ידי חרדים קיצוניים. ניתן להשתמש בסיפורה של אוריה פרדהיים (מצורפת הכתבה המלאה כנספח):

בשנת 2006 עלתה על אוטובוס אוריה פרדהיים – צעירה דתייה (לא חרדית) - ליהוד בשכונתה בבית שמש, התיישבה באחד הכיסאות הקדמיים (שלא שיערה שזוהי פרובוקציה) ונרדמה. היא התעוררה מבעיטה של גבר חרדי, ולפני ששמה לב, ארבעה גברים חרדיים ואישה שהמשיכו לבעוט בה, להשליך עליה חפצים, לירוק עליה ולקרוא לה בקריאות גנאי. הם ניסו לתלוש אותה ממקום מושבה למקומות האחוריים. משסירבה לקום, נגנבו ממנה חפציה והיא המשיכה להירגם בחפצים שונים.

היא הצליחה לחייג למשטרה והניידת שהגיעה למקום עצרה את האוטובוס. לאחר שהשוטר עלה, חמשת הקיצוניים ברחו מהמקום והוא אפשר לה להישאר במקומה. בתמימותו, הוא ירד מן האוטובוס ואז עלו עליו עשרות חרדים שנקראו למקום ע"י הקיצוניים. חייל שהיה במקום סוכך עליה בגופו. מעל מאה חרדים נדחסו לאוטובוס ועוד מאות הקיפו את השכונה. השוטר, שכמעט עזב את המקום הזמין כוחות חילוץ רבים, ורק בעקבות יריות באוויר ניתן היה לפזר את ההמון ולמלט את אוריה והחייל מהמקום.

באופן מפתיע הסיפור לא קיבל סיקור תקשורתי נרחב, אך הוא ללא ספק אחד מהמקרים הקיצוניים שידעה החברה הישראלית.

אמור/י: אילו אינן תופעות חדשות, הן קיימות ברחוב החרדי כבר הרבה זמן. הרחוב החרדי נמצא בתהליכים של הקצנה דתית ושלטונם של מיעוט קיצוני המשתמש בדת כדי לבסס את מעמדו ואת כוחו בקרב ציבורים חרדיים במקומות שונים. לכן גם ההתפתחות בבית שמש אינה זהה להתפתחות בכפר חב"ד למשל.

דיון:

- האם לדעתכם כל החרדים מרגישים ככה כלפי נשים?
- האם לדעתכם יש קורבנות נוספים בתוך הציבור החרדי שסובלים מההקצנה הזו? מי?

קרא/י מתוך ראיון עם חיים אמסלם מש"ס על הפרשנות שלו להתרחשויות האחרונות. בעיקר הפסקה האחרונה

- למה חשוב לו לציין שזהו לא רק מעשה לא מוסרי אלא עיוות של היהדות?
- האם היהדות יכולה להיות אחרת?

דיון מסכם:

- כיצד לדעתכם צריך להתמודד עם האירועים האחרונים?
- מה צריך להיות היחס כלפי הציבור החרדי?

למורה

למורה: יש לזהות את הקיצוניים שמשלטים על הרחוב החרדי, ולטפל בהם בכלים האכיפתיים של המדינה (משטרה וכו'). עם זאת, חשוב לנו לזכור כי לא כל הציבור החרדי מעוניין באפליה זו - גם הציבור החרדי הוא ציבור מודר מן החברה הישראלית - מתוך מחקר של הקריה האקדמית ק. אונו - 58% מהמעסיקים מעדיפים שלא להעסיק חרדים. גם הם סובלים מאפליה בחברה, ואל לנו לפתח שנאה כלפי ציבור זה. עלינו להכיר בשונותו וברצונו לחיות אורח חיים שונה, כל עוד אינו מבטל את זכויותיהם של נשים בפרט ואזרחים בכלל.

סיכום

בחברה מותר ואף רצוי שיחיו אוכלוסיות שונות, ושהן יוכלו לקיים את אורחות חייהם כרצונם. עם זאת, הגבול עובר ברגע שפוגעים בזכויותיהם הבסיסיות של חברי הקבוצה. לא רק זאת, הפרת זכויות זאת נעשית בשם היהדות, ולמרות שניתן למצוא ביטויים שונים למעמד האישה ביהדות, אין ספק שמדובר בסילוף מעוות של בריונים מקרב הציבור החרדי שמנסים באמצעות המילה הכתובה לשלוט בשאר הרחוב החרדי. תופעה זו לא רק מסוכנת לנשים החרדיות, אלא היא מסוכנת ליהדות ולכל מי שרואה את עצמו בן העם היהודי. כמו כן, עלינו להיזהר מלהגרר לשיח גזעני מהקיצוניות השנייה, ולזכור שלא כל הרחוב החרדי מאמין בכך.

הבתולה מלודמיר וילדיה

הקב"ה יושב על כיסא ומצידיו 2 מלאכים

מספר: היה הייתה אישה בתולה מלודמיר אשר מעולם לא נישאה והביאה ילדים. וכל העולם של מעלה רעש כאשר הגיעה לשערי שמיים.

(האישה נכנסת וסרעת מול הקב"ה)

מלאך 1: אישה זו קידשה שם שמיים וראויה היא לשבת בין צדיקי עולם וליהנות מזיו השכינה.

מלאך 2: מה פתאום?! אישה זו לא עשתה מה שאמהות עשו, היא לא נכנסה לחופה ולא הקימה דורות. אין לה מקום בין הקדושים והטהורים.

(המלאכים ממשיכים לריב ביניהם)

הקב"ה מרגיע אותם ואומר:

הקב"ה: למה ומדוע לא קיימת את אשר כל אישה מימי חווה ועד סוף הדורות צריכים לקיים? לפתע החלה האישה לבכות.

הקב"ה: למה תבכי, בתי?

האישה: לבי לילדי שנשארו בעולם התחתון ללא מגן ומחסה.

הקב"ה (מתעצבן): ילדייך? לא ידענו כי נכנסת לחופה וקידושיך?

האישה: אתה ולא אחר נטעת בלבי רגש רחמים וחמלה לכל קשה יום, ומעל הכל אהבה ליתומים הנתונים לחולי, סבל וכאב. וכיצד יכולתי להיכנס לחופה וקידושיך, להיות בביתי החם ולתת את אהבתי לילדי, בעוד רבים הם היתומים

הצמאים ליד אם? וכיצד אתחתן אני כאשר רבות כל כך הנשים האלמנות שזקוקות לעזרתי?

ידעתי כי בזאת אחטא אולי לך, ואיני מבקשת את רחמיך עלי, אלא על ילדי, שהלכתי מהם והם נשארו ללא קורת גג. חוס עליהם, ואני אקבל עלי ברצון את אשר תעשו בי.

הקב"ה: יעלו נא ויבואו לפנינו האלמנות מגן העדן ונדע מה לעשות בהן ומה לעשות בה

המלאכים מזמינים תלמידות מהכיתה (אלמנות) מן הקהל אשר מחבקות את האישה.

עם זאת נשארת האישה עצובה.

הקב"ה: מה לא טוב לך? למה לא תדעי מנוחה?

האישה: האמהות האלה טובות אבל הן בגן עדן, אני באה מהעולם שלמטה, שם רב הצער והכאב.

הקב"ה פותח את שערי שמיים (את חלון הכיתה) ומראה לה על ילדים בחצר שמשחקים וטוב להם.

הקב"ה: ראי, כי לילדים האלה טוב ואספו אותם אנשים ישרים אל ביתם.

ותשמח האישה וכולם שמחו.

פונדמנטליזם – עבודת אלילים בתקופה
הקדומה

פונדמנטליזם – תפישה שחושבת שאלוהים
הוא אישה

פונדמנטליזם - השקפת עולם דתית שמרנית הטוענת
לדבקות קיצונית בצורה הקדומה והבסיסית של עיקרי
הדת

פונדמנטליזם – מלחמה שמתרחשת בגלל סיבות
דתיות

"זו לא הדת שלי"

כך אומר ח"כ חיים אמסלם על הדרת נשים, על "נשות הטליבאן" ועל אפליית תלמידות ספרדיות במוסדות אשכנזיים • בשיחה עם "ישראל היום" מדבר הרב על פחד החילונים מהקיצונים, על "הכנופיה" שהרחיקה אותו מהרב עובדיה יוסף, על מעילת ש"ס בבוחריה ועל אשתו שתומכת במלחמתו • "גם הילדים שלי מודאגים". 'אבא', הם שואלים, 'מה יהיה כאן בעוד 15 שנים?'"

מרדכי גילת, עוזי דיין, 30.12.2011
ישראל היום

הרב חיים אמסלם, "חרדי ספרדי גאה ושפוי" כלשונו, ישב השבוע בלשכתו בכנסת ערוך למתן תשובות לאזרחים מודאגים. בין היתר הוא המתין לראיון טלפוני עם כתב של אחת מתחנות הרדיו החרדיות המחרימות אותו כבר קרוב לשנה.

החרם עליו החל ביום שבו מרד בהנהגת ש"ס בפרשת אפליית הילדות הספרדיות בבית הספר בעמנואל, והנה הבוקר ניתנת לו הזדמנות לדבר ברדיו על מה שהוא מכנה - "הקיצונים מבית שמש ונשות הטליבאן".

"אני מתנצל", אמר לנו, "אבל אם יגיע הטלפון מהתחנה החרדית אפסיק לכמה דקות את השיחה איתכם. הפנייה אלי הבוקר הפתיעה אותי והיא נובעת כנראה מהחיפוש אחר הקול החרדי השפוי. אני לא המיינסטרים החרדי, אני קצת אוונגרדי, ובטירוף המערכות שבו אנו נמצאים דרוש הקול הזה כדי לייצב את הספינה המתהפכת על צידה. התורה והדת מוצגות עכשיו באור מעוות לגמרי".

אלא שהטלפון מהרדיו החרדי בושש להגיע. רק אחרי שעזבנו את משכן הכנסת התקשר מי שהתקשר אל הרב ואמר לו שהראיון בוטל. כלומר, שהחרם עליו בכלי התקשורת החרדיים נמשך.

האירוע הזה, קטן אבל עקרוני, מלמד משהו על היחס אל מי שנתפס כיום כבעיה של צמרת ש"ס. חוששים ממנו כי הוא רואה את עצמו כתנועת ש"ס האמיתית; משמיצים אותו כי הוא מדבר לעניין וקורע מסכות; נזהרים ממנו כי הוא מצביע בצורה ברורה על הבריונים החרדים מבית שמש וממאה שערים כמי שחייבים להימצא בטיפול המשטרה. לדבריו, "דרושה כאן יד חזקה שתעקור את העשבים האלה מהשורש".

מספרם גדל והולך, הוא אומר, והוא מודאג מהאירועים האלימים בעיר, מהדרת נשים, מהאוטובוסים הנפרדים ומהניסיונות להפוך את ישראל לטהרן או לקאבול. הוא מבין את הזעם והכעס של מי שהזדעזעו מההתנכלות לילדה בת ה-8 ולאמה הדתייה בעיר המתחרדת, ומהמראות של התופעה שהוא מכנה: "נשות הטליבאן".

- נשות הטליבאן?

"כך בפירוש: נשות הטליבאן".

- קשה לך לשאת את המראות של נשים חרדיות עם רעלות?

"קאבול זה כאן, טהרן זה פה, ואני מוטרד מהמדרכות הנפרדות ומהלבוש המוטרף של הנשים האלה ברחובות שאומר לי בעצם בעקיפין: כבוד הרב, אשתך לא מספיק צנועה, הנה אנחנו צנועות... מה זה צריך להיות? מי אתן בכלל? מי הסמיך אתכן לקבוע את כללי ההתנהגות?"

"אני כרב בישראל, שלמדתי כל ימי תורה, שהייתי רב בקהילות בארץ ובעולם, אומר לכם: זה מעוות את התדמית של התורה. זו לא הדת שלנו. זו לא הדת של אבותיי. זה כואב לי כי היינו תמיד הדת הכי מתקדמת, שהצמיחה מדענים ופילוסופים ופוסקי דור כמו הרמב"ם, ועכשיו מציגים אותנו כדת חשוכה. הגענו למקום שאסור היה להגיע אליו".